

YETİŞKİNLERİN ÇOCUKLAR İÇİN OYUNCAK SEÇİMİNE YÖNELİK DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ*

Bahire BOLIŞIK¹, Hatice BAL YILMAZ¹, Betül YAVUZ²,
Esra TURAL BÜYÜK³

ÖZET

Bu araştırma ebeveynlerin oyuncak seçimini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı, kesitsel olarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini İzmir (Balçova, Karşıyaka) ve Samsun'daki oyuncak mağazalarından çocuklarına oyuncak alan ebeveynler oluşturmuştur. Çalışma gurubunu ise 24-25 Mayıs 2008 tarihleri arasında oyuncak mağazasına gelen, çocuklarına oyuncak alan ve araştırmaya katılmayı kabul eden kişiler oluşturmuştur.

Veri toplama aracı olarak, ilgili literatür taranarak oluşturulan, 27 sorudan oluşan “Çocuk ve Aileyi Tanıtım Formu” kullanılmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin çoğunluğunu (%66,5) anneler oluşturmaktadır. Yetişkinlerin %80,9'unun çocuklarına düzenli aralıklarla oyuncak almadıkları, %53,4'ünün oyuncak almaya daha önce karar verdikleri ve oyuncak almaya karar verenlerin %52,8 oranında çocuklar olduğu bulunmuştur. Oyuncak alan kişilerin öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocuklarına daha sık oyuncak aldıkları (%76,1), oyuncakların üzerinde CE işareti bulunmasına (%65,9) ve oyuncakın güvenli olmasına (% 89,2) önem verdikleri saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Yetişkin, Oyuncak

---

* The summary of this study was presented as a poster in 1st International Congress on Nursing Education, Research & Practice and took part in the summary book (October 15th - 17th 2009, Thessaloniki, Greece)

¹ Yrd. Doç. Dr. Ege Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi,

¹ Doç. Dr. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi,

² Yrd. Doç. Dr. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya Sağlık Yüksekokulu,

³ Yrd. Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu,

İletişim/ Corresponding Author: Esra TURAL BÜYÜK

Tel: 0362-3121919- 6354 e-posta: esratural@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 01.03.2013

Kabul Tarihi/ Accepted: 10.07.2014

ANALYSIS OF THE FACTORS AFFECTING TOY PREFERENCE FOR CHILDREN OF ADULTS

ABSTRACT

This research was carried out as descriptive and cross-sectional in order to determine the factors affecting toy preference of parents. While the population of the work consists of parents who bought toys from toy stores in Izmir (Balçova, Karsiyaka) and in Samsun, the sampling consists of parents who came to these toy stores for shopping between 24th and 25th May 2008 and accepted to participate in the research. As a data-gathering tool, "Child and Family Description Form" composed of 27 questions was used after reviewing the literature. The majority of the adults (66.5%) in the research consist of mothers. It is found that 80.9 % of the adults buy their children toys regularly; that 53.4% buy toys after having given a prior decision to buy one; and that 52.8% of those who decide for the toy are the children. It is also established that as the education level of the adults buy toy increase, they buy more toys for their children (76.1%), the importance they give to the CE sign on the toys (65.9%) and to the reliability of the toys (89.2%) increases. Consequently, it is determined that parents mostly buy toys according to the wishes of their children and that they pay less attention to certain factors.

Key Words: Child, Adult, Toy

GİRİŞ

Oyun, çocuğun gelişimi ve yetiştirilmesi yönünden oldukça önemli bir olaydır ve çocuğun gözü ile bakıldığında oyun, çocuğun en önemli işi, oyuncakları da en önemli aracıdır. Gelişim basamakları boyunca, çocuğun hareketlerine düzen getiren, zihinsel, bedensel ve psiko-sosyal gelişimlerinde yardımcı olan, hayal gücünü ve yaratıcı yeteneklerini geliştiren tüm oyun malzemelerine oyuncak adı verilir (1, 2).

Oyuncaklar günümüzde çok çeşitlidir. Farklı maddelerden yapılmış, farklı renklerde ve farklı özellikte olabilirler. Ancak en iyi oyuncak, çocuğun tekrar tekrar oynamak isteyeceği ve her defasında ona daha çok oyun ve daha fazla haz veren oyuncaktır. Oyuncak çocukta merak uyandırır, kasları çalıştırır, girişimciliği - düş gücünü artırır ve çocuğu problem çözmeye yönlendirir. Oyuncaklar ayrıca, anne ve babanın bu farklı yaşama katılmalarını sağlayan bir yoldur (3, 4, 5).

Oyuncaklar aileler ve eğitimciler ile çocuk arasında iletişim kurmada, köprü görevi görürler. Okul öncesi dönemde çocuklar oyun malzemelerine büyük ilgi gösterirler. Bu noktada anne babaya düşen en büyük görev, alıcı ve öğrenmeye hazır olan çocuğa uygun oyuncakların sunumudur (5). Okul çağında, oyuncak olarak kullanabileceği araç-gereçler de çeşitlenir. Örneğin kitaplar ve okuma, çocuğun sevdiği ve ilgi duyduğu konulardan seçilince, onun için en haz verici oyuncak ve oyunlardır (4). “Pahalı oyuncak iyi oyuncaktır” görüşü her zaman için doğru değildir. Çocuklar su, çamur, tencere, kutu gibi malzemelerle de zevkle oynamaktadır. Önemli olan oyuncağın işlevsel ve yararlı olmasıdır (6). Mümkün olduğunca gerçek hayatın minyatürü oyuncaklar alınmalıdır. Yetişkinin yaptığı işlerde beceri kazanmasına yönelik (kürek, süpürge, makas, tava vb. mutfak ve ev eşyaları) oyuncaklar tercih edilmelidir (7). Ayrıca oyuncağın çokluğu değil nitelikli olması da önemlidir. Çocuklara verilecek oyuncakların basit düzeyden başlayıp zora doğru tercih edilmesi gerekir. Çocuklar oynadıkları oyuncaklarda başarılı olduklarını anlamalıdır (5).

Oyuncak seçimi rastgele yapılamayacak kadar önemli bir etkinliktir. Oyuncak seçiminde öncelikle dikkat edilecek faktörlerin başında, oyuncağın çocuğun yaşı, cinsiyeti ve gelişim seviyesi gelmektedir. Çok küçük çocuklar, renkli bir çingirak gibi, tüm duyularını uyaran oyuncaklardan hoşlanırlar ve bu oyuncaklar onların tam olgunlaşmamış duyularının gelişimine önemli katkıda bulunur. Yeni yürümeye başlayan çocuklar, farklı şekil ve boyutlardaki küpleri yerleştirme çıkarma oyunlarını severler. İki yaşlarındaki çocuklar, yeni kazanmakta oldukları bilek çevirme yeteneğini kullanıp, geliştirebilecekleri basit logoları

diğer oyuncaklara yeğlerler. Okul öncesi devreye ulaşan çocuklar ise, yaratıcı yönlerini destekleyen her türlü nesneden ve resim yapmaktan hoşlanırlar (4, 5). Oyuncak seçiminde diğer bir faktör de çocuğun cinsiyetidir. Çocukların kendi cinsiyetlerine uygun özellikleri öğrenmelerinde oyun ve oyuncakların önemi büyüktür. Çünkü anne ve babalar çocuklarına cinsiyetlerine uygun oyuncaklar almakta ve onları cinsiyetlerine uygun oyun oynama konusunda etkilemektedirler. Çocuklar seçim yapabilme olgunluğuna eriştiğinde oyuncağını seçmesine izin verilmelidir. Bu arada ebeveynlerin oyuncak hakkında çocuğa bilgi vermesi son derece yararlı olmaktadır. Ayrıca çocukların küçük yaşlardan itibaren kararlarını vermeleri konusunda desteklenmeleri kişiliklerini olumlu yönde etkileyebilir (8).

Oyuncak seçiminde diğer önemli bir konu da oyuncağın güvenliğidir (9). Oyuncağın çocuk sağlığı ve güvenliği açısından bir risk oluşturmaması için, çocuğun yaşına uygun oyuncaklar, isim ve adresleri belli olan satıcılardan alınmalı, oyuncakların ambalajında oyuncağı tanıtıcı bilgiler ve CE (oyuncak mevzuatına uygun olduğunu gösteren) işareti olmalıdır. Bunun için oyuncağın yapıldığı kimyasal maddenin ve kullanılış şeklinin çocuğa zarar vermeyeceğinden emin olunmalıdır (10). Oyuncak çocuğun gücünün yeteceğinden ağır, kırılabilir ve parçalanabilir olmamalıdır. Oyuncaklarda keskin kenarlar, ağza, buruna, göze ve kulağa kaçabilecek küçük parçalar, kurdele, ip gibi araçlar bulunmamalıdır (3, 11). Çok küçük çocuklara metalden yapılmış bir oyuncak verilmemelidir (7). İyi bir oyuncak sağlam, dayanıklı, kullanışlı, bakımı kolay, boyası çabuk çıkmayan cinsten, keskin, sivri köşeleri olmayan, kolayca temizlenebilen oyuncaktır (7, 10).

Çocukların fizyolojik ve psikolojik yönden tüm gelişimlerini etkileyen oyuncakların seçiminde etkili olan faktörlerin belirlenmesi önemlidir. Yetişkinlerin çocuklara oyuncak satın alma davranışlarını birçok faktör etkilemektedir. Çocuğun yaşına ve gelişimine uygun oyuncak seçimini etkileyen kültürel, sosyal ve demografik faktörler ile oyuncak güvenliği konusunda yetişkinlerin tutumları bilinmelidir. Oyuncak seçimi ve güvenliği konusunda üreticilerin, ebeveynlerin, diğer oyuncak alan yetişkinlerin ve eğitimcilerin bilgilendirilmesi için sağlık ekibine büyük sorumluluk düşmektedir.

Bu araştırma ebeveynlerin ve diğer oyuncak alan yetişkinlerin oyuncak seçimi konusunda ki davranışlarını belirlemek amacıyla planlanmıştır. Araştırma sonuçlarının ışığında yetişkinlerin oyuncak seçimine yönelik davranışlarının belirlenmesi, ebeveynlerin, eğitimcilerin ve sağlık personelinin bu konudaki duyarlılığını arttırması ve yapılacak diğer çalışmalara ışık tutması düşünülmektedir.

MATERYAL VE METOT

Yetişkinlerin oyuncak seçimini etkileyen faktörleri ortaya çıkarmak amacıyla planlanmış, tanımlayıcı, kesitsel bir araştırmadır. Araştırma İzmir (Balçova ve Karşıyaka) ve Samsun'daki oyuncak mağazalarında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, oyuncak mağazalarına gelen yetişkinler oluşturmuştur. Çalışma gurubunu ise 24-25 Mayıs 2008 tarihleri arasında oyuncak mağazasına gelen ve araştırmaya katılmayı kabul eden, çocuk için oyuncak alan, İzmir'de 150 kişi ve Samsun'da 50 kişi olmak üzere toplam 200 yetişkin oluşturmuştur.

Araştırmada verileri toplamak amacı ile ilgili literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen "Çocuk ve Yetişkini Tanıtım Formu" kullanılmıştır. Bu form, çocuk ve yetişkinlere yönelik sosyo-demografik özellikler, alınan oyuncakla ilgili veriler ve ebeveynlerin oyuncak alımı ile ilgili tutumlarını (oyuncak güvenliği, oyuncak seçiminde dikkat ettikleri hususların önem derecesi v.s.) belirleyen 27 sorudan oluşmuştur. Anket formları araştırmacılar tarafından ebeveynlerle yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Anket formlarının doldurulması ortalama 5-10 dakika sürmüştür. Anket uygulaması yapılmadan önce, araştırmaya katılacak kişiye konuyla ilgili kısaca bilgi verilmiştir. Kendileri ile ilgili doğru ifadeleri seçmelerinin araştırmanın güvenilirliği için önemli olduğu vurgulanmıştır. Veriler bilgisayarda SPSS istatistik paket programı kullanılarak yüzdeler ve ki-kare testi ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın yapılması için İzmir'deki ve Samsun'daki oyuncak mağazalarından izin alınmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan yetişkinlerin %66,5'ini anneler, %22,5'ni babalar oluşturmaktadır. Yetişkinlerin %33'ünün 25-30 yaş grubunda %11'inin ise 40 yaş ve üstünde olduğu saptanmıştır. Oyuncak alan bireylerin %88'inin lise-üniversite mezunu olduğu, %60'ının gelir durumunun orta, %33'ünün gelir durumunun yüksek olduğu bulunmuştur.

Yetişkinlerin oyuncak aldıkları çocukların cinsiyetleri incelendiğinde %56'sının erkek, %44'ünün kız olduğu, yaş gruplarına göre bakıldığında büyük çoğunluğu (%43) 3-6 yaş grubundaki çocukların oluşturduğu bunu sırasıyla 6-9 yaş ve 1-3 yaş grubundaki çocukların izlediği saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Oyuncak Satın Alan Bireylerin ve Çocukların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Demografik özellikler	Sayı	%
Oyuncağı alan kişi		
Anne	133	66,5
Baba	45	22,5
Diğer yetişkinler	22	11,0
Yetişkinlerin yaşı		
20-25 yaş	14	7,0
25-30 yaş	66	33,0
30-35 yaş	50	25,0
35-40 yaş	48	24,0
40 yaş ve üstü	22	11,0
Eğitim Durumu		
İlköğretim	24	12,0
Lise-Üniversite	176	88,0
Gelir Durumu		
Gelir giderden az	14	7,0
Gelir gidere denk	120	60,0
Gelir giderden fazla	66	33,0
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	88	44,0
Erkek	112	56,0
Çocuğun yaşı		
0- 11 ay	8	4,0
1-2 yaş	32	16,0
3-6 yaş	86	43,0
7-9 yaş	61	30,5
10-12 yaş ve üzeri	13	6,5
Toplam	200	100,0

Çalışmada yetişkinlerin çocuklarına oyuncak alma sıklıkları incelenmiş; büyük çoğunluğunun (%80,9) düzensiz sıklıkla ve fazla oyuncak aldıklarını ve %19,1'nin düzenli sıklıkla (ayda/haftada bir) oyuncak aldıkları saptanmıştır. Yetişkinlerin en son oyuncak alma zamanları incelendiğinde %74,7'sinin 1 hafta-1 ay önce, %25,3'ünün en son ne zaman oyuncak aldıklarını hatırlamadıkları saptanmıştır. Alınacak oyuncak alınmasına karar veren kişinin daha çok çocuğun kendisi olduğu (%52,8) ve alınacak oyuncak ne olduğuna daha önce kararlaştırdıkları (%53,4) görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2. Yetişkinlerin Çocuklarına Oyuncak Alma Durumuna İlişkin Özellikleri

Özellikler	Sayı	%
Oyuncak alma sıklığı		
Düzenli aralıklarla	34	19,1
Düzensiz aralıklarla- fazla miktarda	144	80,9
En son oyuncak alma zamanı		
Hatırlamıyor	45	25,3
1 hafta- 1 ay önce	133	74,7
Oyuncak alınmasına karar veren birey		
Yetişkin	47	26,4
Çocuk	94	52,8
Yetişkin ve çocuk beraber	37	20,8
Oyuncak almaya daha önce karar verme durumu		
Evet	95	53,4
Hayır	83	46,6
Toplam	178	100,0

Oyuncak alırken yetişkinlerin % 41,5'i çocuğun isteğinin önemli olduğu % 58,5'i ise çocuğun isteğinin oyuncak seçiminde önemli olmadığını belirtmişlerdir. Yetişkinlerin oyuncak seçiminde çocuğun isteğini önemli bulma durumu ile yetişkinlerin eğitim seviyeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Oyuncak seçerken oyuncakın güvenli olmasını önemseyen yetişkinlerin oranı %88'dir. Oyuncak üzerinde CE işaretinin olmasını önemseyen yetişkinlerin oranı %63 olarak saptanmışken bu CE işaretinin ne ifade ettiğini bilme oranı %57'dir. Yetişkinlerin eğitim

düzeyleleri ile aldıkların oyuncağın güvenli olmasına önem verme, oyuncaklar üzerindeki CE işaretiini önemli bulma ve bu işaretiin anlamını bilme durumları ile eğitim durumları arasında istatikselle olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Tablo 3, $p < 0.05$).

Tablo 3. Yetişkinlerin Öğrenim Düzeyine Göre Oyuncak Satın Alırken Göz Önünde Bulundurduğu Kriterlerin Dağılımı (N:200)

	Yetişkinlerin Öğrenim Düzeyi						χ^2, p
	İlk- ortaokul		Lise-üniversite		Toplam		
	n	%	n	%	n	%	
Çocuğın isteğı							
Önemli değil	9	37,5	74	42,0	83	41,5	* $\chi^2= 0,180$
Önemli	15	62,5	102	58,0	117	58,5	$p= 0,82$
Oyuncağın güvenli olmasına önem verme							
Önemli değil	3	12,5	3	1,7	6	12,0	* $\chi^2= 8,45$
Önemli	21	87,5	173	98,3	194	88,0	$p= 0,02$
Oyuncaklarda CE işareti							
Önemli değil	14	58,3	60	34,1	74	37,0	* $\chi^2= 5,325$
Önemli	10	41,7	116	65,9	126	63,0	$p= 0,02$
CE İşaretiinin Anlamı							
Biliyor	5	20,8	81	46,0	86	43,0	* $\chi^2= 5,46$
Bilmiyor	19	79,2	95	54,0	114	57,0	$p= 0,02$
Toplam	24	100,0	176	100,0	200	100,0	

*Fisher'sExact Test, anlamlılık düzeyi $p < 0,05$

Yetişkinlerin oyuncak alırken çocuğın isteğini göz önünde bulundurma durumlarına baktığımızda, annelerin % 51,9'u, babaların % 77,8'i ve diğer yetişkinlerin de % 59,1'u çocuğın isteğini önemli bulmakta olup, gruplar arasında istatikselle olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($p < 0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Oyuncak Alan Yetişkinlere Göre Oyuncak Alırken Çocuğun İsteğini Dikkate Alma Durumu

	Oyuncak Alan Yetişkinler							
	Anne		Baba		Diğer		Toplam	
Çocuğun isteği	n	%	n	%	n	%	n	%
Önemli değil	64	48,1	10	22,2	9	40,9	83	41,5
Önemli	69	51,9	35	77,8	13	59,1	117	58,5
Toplam	133	100,0	45	100,0	22	100,0	200	100,0
							0	

$$x^2 = 9,293 \text{ p}=0,01$$

*Fisher's Exact Test, anlamlılık düzeyi $p < 0.05$

TARTIŞMA

Araştırmada düzensiz sıklıkta çocuklarına oyuncak alan ailelerin oranının (%80,9), düzenli sıklıkta (ayda bir/haftada bir) oyuncak alan ailelerden (%19,1) yüksek olduğu saptanmıştır. Arıkan ve Karaca'nın çalışmasında da annelerin %19'unun çok sık (haftada bir), %40'nın sık (ayda bir) oyuncak aldıkları belirtilmiştir (5). Artan, Öncü ve Elibol'un yaptıkları çalışmada ise annelerin eğitim düzeylerinin artmasıyla çocuklarına oyuncak almalarının da arttığı belirlenmiştir (14). Çalışmamızda yetişkinlerin büyük çoğunluğunun en son bir ay içinde çocuklara oyuncak aldıkları görülmüştür. Onur ve ark. ülkemizde iki farklı ilde ve farklı ekonomik seviyelerdeki annelerin çocuklarının oyuncak gereksinimlerine yönelik düşüncelerini belirlemeye yönelik çalışmada (n=666), oyuncağın çocuklara daha çok anne ve baba tarafından birlikte aldıkları (%48,6), bu sırayı anne (%27,7), baba (%21,9) ve daha sonra da akrabaların (%13) izlediği bulunmuştur. Bu çalışmada ailenin ekonomik seviye yükseldikçe çocuğun sahip olduğu oyuncak sayısının da arttığı görülmüştür. Annelerin büyük bir bölümü (%44,4) çocuğunun sahip olduğu oyuncak sayısının yeterli bulmalarına karşın alt ekonomik seviyeye sahip annelerin diğer ekonomik seviyelerdeki annelere göre çocuklarının oyuncak sayısını yeterli bulmadıkları görülmüştür (15).

Alınacak oyuncağın ne olacağına en çok çocukların (%52,8) karar verdiği ve %53,4'ünün oyuncak seçimine daha önce karar verdikleri görülmüştür. Yeni oyuncak almak

çocukları mutlu eder. Ancak önemli olan yeni oyuncak almak değil, elinde olan oyuncakların onun dikkatini çekmesini sağlamaktır. Oyuncak seçimi sadece çocuklara bırakıldığında, çocukların kendilerine uygun olmayan oyuncak seçme olasılıkları yüksektir. Çocuğun alınacak oyuncakta daha önce karar verilmediği durumlarda da, çocuk daha fazla oyuncak seçme eğilimindedir. Oyuncak satın alırken yetişkinlerin çocuğun isteğine verdikleri önem incelendiğinde; öğrenim düzeyi düşük olan yetişkinlerin öğrenim düzeyi yüksek olan yetişkinlere göre oyuncak satın alırken çocuğun isteğini daha çok önemsedikleri saptanmıştır. Ancak gruplar arasındaki farkın anlamlı olmadığı görülmüştür (Tablo3; $p>0,05$). Erden ve Alisinanoğlu ailelerin çocuklarına oyuncak alırken daha çok birlikte karar verdikleri (%57,7) ve ebeveynlerin eğitim seviyesi yükseldikçe birlikte oyuncak alımına karar verdikleri bulunmuştur. Bu durum aile bireylerinin birbirlerinin düşüncelerine değer verdiklerini düşündürmektedir (17). Özyeşer'in araştırmasına göre de, üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının oyuncak satın alma davranışı üzerinde daha çok 'televizyon' ve 'çocuk dergilerinin' etkili olduğu, alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının oyuncak satın alma davranışı üzerinde ise daha çok 'arkadaşlarından veya başka çocuklardan görmenin' etkili olduğu bulunmuştur. Bu çalışmada aynı soru ailelere sorulduğunda ise, üst sosyo-ekonomik düzey anne-babaların oyuncak satın alırken çocuğun yaşı, gelişim düzeyi, ilgisi, oyuncakın eğitici ve eğlendirici olması gibi özelliklerine; alt sosyo-ekonomik düzey anne-babaların ise oyuncakın ekonomik, dayanıklı ve çocuğun cinsiyetine uygun olmasına daha çok dikkat ettiklerini saptanmıştır (16). Onur ve ark.'da, alt sosyoekonomik düzeyden üst sosyoekonomik düzeye gidildikçe annelerin çocuklarına alacakları oyuncakın fiyatına daha az dikkat ettikleri görülmüştür (15).

Çalışmada oyuncak seçen ebeveyn ve diğer yetişkinlerin büyük bölümünün oyuncak seçiminde çocuğun isteğini göz önünde bulundurdıkları ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (Tablo 4; $p<0,05$). Arıkan ve Karaca'nın çalışmasında annelerin büyük bölümünün oyuncak seçiminde çocuğun fikrini göz önünde bulundurdıkları belirtilmiştir (5). Adak ve Özdemir'in çocuk, anne ve öğretmenlerin oyuncakta bakış açılarını belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada ise, "oyuncak alırken nelere dikkate edersin/etmeliyiz?" sorusuna çocukların verdikleri yanıtta 'bireysel istek', 'aile etkisi' ve 'oyuncakın fiziksel özelliklerinin vurgulandığı, annelere sorulan aynı soruya verilen cevaplarda öncelikli olarak oyuncakın 'eğitim ve öğrenmeyi desteklemesi', 'sağlıklı ve güvenli olması', 'sağlam ve kaliteli olması', 'eğlendirici olması' ve 'yaşa uygun olması' gibi

özelliklerin dikkate alındığı, öğretmenlerin verdikleri yanıtlarda ise oyuncanın ‘renk’, ‘ses’, ‘hareket’, ‘dış görünüş’ gibi özelliklerine vurgu yaptıkları saptanmıştır (11). Arıkan ve Karaca’nın çalışmasında da annelerin çocuklarına oyuncak satın alırken çocuğun oyuncayı beğenmesi ile annelerin eğitim durumu arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur (5). Özdemir ve Ramazan’ın yaptığı çalışmada ise annelerin ‘çocuğunuza oyuncak alırken nelere dikkat edersiniz?’ sorusuna verdiği yanıtlara bakıldığında, çocuğun isteğinden çok oyuncanın eğitim ve öğrenmeyi desteklemesi ve yaşa uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir (11). Onur ve ark. ise, annelerin oyuncak seçiminde en çok çocuğun isteğine, daha sonra çocuğun yaşına ve oyuncanın güvenli olmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir (15). Bu çalışmada annelerin alt sosyoekonomik düzeyden üst sosyoekonomik düzeye gidildikçe oyuncak seçiminde çocuğun isteğine ve oyuncanın güvenli oluşuna daha çok dikkat ettikleri görülmüştür (15). Kahraman ve Başal’ın anne eğitim düzeyi ve çocukların oynadıkları oyun ve oyuncaklar arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik çalışmasında, anne eğitim düzeylerinin çocuklarının öncelikli olarak tercih ettikleri oyuncak seçimlerini etkilemediği görülmüştür (18). Yapılan bazı araştırmalarda ise ailelerin oyuncak seçiminde çocuğun cinsiyetine göre oyuncaklar satın aldıkları görülmüştür. Sülü ve ark., 1-3 yaş grubu çocuğu olan annelerin oyuncak seçimi konusunda bilgi ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, annelerin oyuncak satın alırken büyük bir kısmının çocuğun yaşına (%83,6), çocuğun cinsiyetine (%86,4) ve oyuncanın tehlikesiz olmasına dikkat ettiklerini bulmuşlardır (19). Çelebi ve Ünlüer de okul öncesi dönemde çocukların oyuncak seçimlerinin ebeveynlerin tutumlarından etkilendiğini bulmuşlardır. Bu çalışmada ebeveynlerin oyuncak seçiminde daha çok çocuklarının cinsiyetlerini önemsedikleri için, erkek çocukları için savaş oyuncakları, kamyon veya spor malzemeler içeren oyuncaklar aldıkları, kız çocuklarının da oyuncak bebek ve oyuncak ev araçları aldıkları görülmüştür (20). Kahraman ve Başal araştırmalarında çocukların cinsiyetlerinin, kendilerinin tercih ettikleri oyuncakları seçerken daha çok etkili olduğunu belirlemişlerdir. Kız çocukları bebek ve mutfığa ilişkin oyuncakları seçerken, erkek çocukların ise araba, tabanca gibi oyuncakları tercih ettiği görülmüştür (18). Pennell çocukların oyuncak tercihlerinin yıllar geçse de neden değişmediğini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, günümüz oyuncaklarının hala cinsiyet gelişimini, kadın ve erkek olgusunun etkilediğini belirlemiştir (21). Arıkan ve Karaca yaptıkları araştırmada ise anne eğitim düzeyi yükseldikçe cinsiyete uygun oyuncak seçiminin arttığını belirlemişlerdir (5).

Onur ve ark.'nın çalışmasında kız çocuk annelerine oranla erkek çocuk annelerinin oyuncak satın alırken çocuğun isteğine daha çok dikkat ettikleri bulunmuştur (15).

Yetişkinlerin eğitim düzeyleri arttıkça oyuncuğun güvenli olmasına verdikleri önemin arttığı, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (Tablo 3; $p<0,05$). Kişilerin çocuklar için aldıkları oyuncakların çocuk sağlığı ve güvenliği açısından risk oluşturmaması için, çocuğun yaşına uygun olan oyuncakların isim ve adresleri belli olan satıcılardan almaları gerektiği düşünülmektedir (10, 12). İnanç ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise eğitim düzeyi arttıkça annelerin çocuklarının sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik olumlu davranışlarının arttığı bulunmuştur (13). Özdemir ve Ramazan çalışmasında annelerin oyuncak seçiminde oyuncuğun sağlıklı ve güvenli olması ile sağlam ve kaliteli olması gerektiğini vurgulamışlardır (11). İnanç ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada daha önce çocukları oyuncuğa bağlı kaza geçiren ebeveynlerin daha önce kaza öyküsü olmayan gruba göre oyuncak alırken güvenliğini daha fazla düşünerek aldıkları bulunmuştur (13).

Oyuncak alan yetişkinlerin eğitim seviyesi yükseldikçe oyuncakların üzerinde CE işareti olmasına verdikleri önemin attığı ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (Tablo 3; $p<0,05$). Yetişkinlerin CE işaretinin anlamını bilmeme durumunun CE işaretinin oyuncaklarda olmasına verdikleri önemi etkileyebileceği düşünülmektedir. İnanç ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ise eğitim düzeyi arttıkça annelerin çocuklarının sağlığını koruma ve geliştirmeye yönelik olumlu davranışlarının arttığı bulunmuştur (13). Eğitim düzeyi yüksek olan yetişkinlerin, oyuncakların üzerinde yer alan CE işaretinin anlamını bilme oranı, eğitim düzeyi düşük olan yetişkinlerden daha yüksek bulunmuştur. Gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (Tablo 3; $p<0,05$). Çamur ve arkadaşlarının çalışmasında yüksekokul/fakülte mezunu olan oyuncak alıcılarının CE işaretinin anlamını bilme durumları lise ve altı okul mezunu olan alıcılarınkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur (10). Sülü ve ark. oyuncak satın alırken annelerin % 94,8'inin tehlikesiz olmasına dikkat ettikleri bulunmuştur (19).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, çocuklara oyuncak alan yetişkinlerin çoğunluğunu annelerin oluşturduğu bulunmuştur. Yetişkinlerin oyuncak alırken daha çok çocukların isteklerine göre ve daha önce ne alınacağına karar verdikleri görülmüştür. Annelerin diğer yetişkinlere göre oyuncak seçiminde çocuklarının isteklerini daha çok önemli buldukları saptanmıştır. Oyuncak alan

yetişkinlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe, çocuklarına daha sık oyuncak aldıkları ve oyuncuğun güvenli olmasına daha çok önem verdikleri görülmüştür. Çalışmamız ayrıca oyuncak güvenliği konusundaki duyarlılığın artırılması için de bilgilendirmeye gereksinim olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda, aileler, çocuk bakımından sorumlu yetişkinler, sağlık ekibi ve öğretmenler, çocuklara oyuncak alırken, çocuğun yaşına, ihtiyaçlarına, yetenek ve ilgilerine, gelişim düzeyine ve oyuncuğun güvenliğine göre seçim yapmalıdır. Bu konuda bilgilenecek için iletişim araçlarından, aile danışma merkezlerinden ve ana-baba okulu gibi uygulamalardan yararlanılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Arslan F. 1-3 Yaş Dönemindeki Çocuğun Oyun Ve Oyuncak Özelliklerinin Gelişim Kuramları İle Açıklanması. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2000; 4 (2): 40- 43.
2. Poyraz H. Okul Öncesi Dönemde Oyun ve Oyuncak. Anı Yayıncılık. 2. Baskı. ISBN:9789756212 Ankara- 2003.ss: 32-68.
3. Glassy D, RomanoJ. Selecting Appropriate Toys For Young Children:The Pediatrician's Role. Pediatrics 2003;111(4): 911-913.
4. Egemen A, Yılmaz Ö ve Akil P. Oyun, Oyuncak Ve Çocuk. Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2004;5(2):39-42.
5. Arıkan D, Karaca E. Annelerin Oyuncak Seçimi İle İlgili Bilgi Ve Uygulamaları. Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi 2004; 1:1-9.
6. Turla A, Avcı N, Ersoy Ö. Oyuncak Seçerken Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler: Çocuklar İçin Erken Uyarıcı Çevre Kitabı. Morpa Kültür Yayınları ISBN: 9789752843547. İstanbul.2006.ss: 45- 51
7. Kaya D. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. "36 - 72 Aylık Çocuklar İçin Tasarlanmış Oyuncakların Çocukların Gelişim Alanlarına Göre İncelenmesi"Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Eğitimi Anabilim Dalı, Tez Yöneticisi; Prof. Dr. Fatma Alisinanoğlu. Ankara- 2007.
8. İnanç D. Çocukluk Çağı Yaralanmalarda Davranışsal Belirleyiciler Neyi Gösteriyor ? Klinik Çocuk Forumu Dergisi 2004; 4(2): 6-11.
9. Özmert E. Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2006; 49:256- 273.

10. Çamur D, Vaizoğlu S.A. Akbaş M., Başaran D., Batmaz A., Bilgin E., Bulam M. Oyuncak Alıcı Ve Satıcılarının Oyuncak Güvenliği Ve Yönetmeliği Konusundaki Bilgi Düzeyleri. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2008;51:31-38.
11. Adak Özdemir A, Ramazan O. Oyunağa Çocuk, Anne Ve Öğretmen Bakış Açısı. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi 2012; 2(1):1-16.
12. İlhan M. Oyuncaklar Ne Kadar Güvenli? Klinik Çocuk Forumu Dergisi 2004;4(2):33-34.
13. İnanç Çelik D, Baysal Uğur S, Çetin Z, Coşgun L, Taviloğlu K, Ünivar E. Çocukluk Çağında Yaralanma Kontrolü: Ailenin Davranışı Ve Güvenlik Danışmanlığı. Türk Pediatri Arşivi 2008; 43:127- 134.
14. Artan İ, Çelebi Öncü E, Oklan Elibol F. Alt Sosyo-Ekonomik Düzey Annelerin Ev Ortamındaki Materyalleri Çocuklarının Eğitiminde Kullanım Şekilleri. OMEP Dünya Konsey Toplantısı ve Konferansı Bildiri Kitabı I, 2003; 337-351.
15. Onur B, Çelen N, Çok F, Artar M. Şeker Demir T. Türkiye’de İki Kentte Annelerin Bakış Açısıyla Çocukların Oyuncak Gereksinimleri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 1997; 30 (1), 45-74.
16. Özyeşer Cinel N. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; “Farklı Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 3-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Anne-Babaların Oyuncak Ve Oyun Materyalleri Hakkındaki Görüşlerinin Ve Bu Yaş Grubu Çocukların Sahip Oldukları Oyuncak Ve Oyun Materyallerinin İncelenmesi” Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Tez Yöneticisi: Y.Doç.Dr. Fatma Tezel Şahin. Ankara- 2006.
17. Erden Ş, Alisinaoğlu F. Anaokullarına Devam Eden Çocukların Ebeveynlerinin Çocuk Oyun Ve Oyuncaklarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2002;2 (22):42-49.
18. Kahraman P.B, Başal H.A. Anne Eğitim Düzeyine Göre Çocukların Cinsiyet Kalıpyargıları İle Oyun Ve Oyuncak Tercihleri. Journal of New World Sciences Academy Education Sciences 2011;6(1):1335-1357.
19. Sülü Uğurlu E, Özet F, Ayçiçek D.1-3 Yaş Grubu Çocuğu Olan Annelerin Oyuncak Seçimi Konusunda Bilgi Ve Uygulamalarının İncelenmesi. International Journal of Human Sciences.2012; (9)2: 879-89.
20. Çelebi Öncü E, Ünlüer E. Preschoolers’ Views About Gender Related Games And Toys. Procedia - Social and Behavioral Sciences.2012; 46:5924 – 5927.

21. Pennell G.E. Why Boys Still Don't Play With Barbie: Gender Socialization In Toyland, 5th Itra World Congress Toys And Culture. Book of Abstracts. 2008. 9-11 Temmuz. Nafplion Greece.